

BILTEN

PROTEKLE DVE NEDELJE U SVETU ENERGETIKE

EU I GASPROM

NOVI TEMELJI

Brisel i Gasprom pregovaraju o stvaranju dugoročne osnove saradnje

Gasovod OPAL: Šta je dogovoreno? Koji su uslovi? Kako EK objašnjava odobravanje izuzeća od pravila? Šta dobija Nemačka?

Istraga o zloupotrebi monopolskog položaja: Koji su uslovi za Gasprom?

Vetro i solarni izvori gube privilegovan pristup mrežama?

Brisel i Gazprom pregovaraju o stvaranju dugoročne osnove saradnje

BRISEL - Talas komentara, uglavnom podozrivih i negativnih, izazvale su u nekim od država članica EU dve informacije objavljene pre nepune dve nedelje - prva o postignutom dogovoru, a druga o najavi dogovora kojima bi Evropska komisija i Gazprom trebalo sporazumno da reše dva ključna problema zbog kojih godinama obe strane trpe. U prvom slučaju, Brisel je omogućio Gazpromu povećanje transporta gasa do evropskih kupaca gasovodom Opal, mada je par dana kasnije iz ruske kompanije saopšteno da dogovor remeti potez Brisela da naknadno i jednostrano ubaci neke dodatne uslove. Uslovi su samo načelno definisani iz Evropske komisije, pa su svi detalji za sada predmet nagađanja

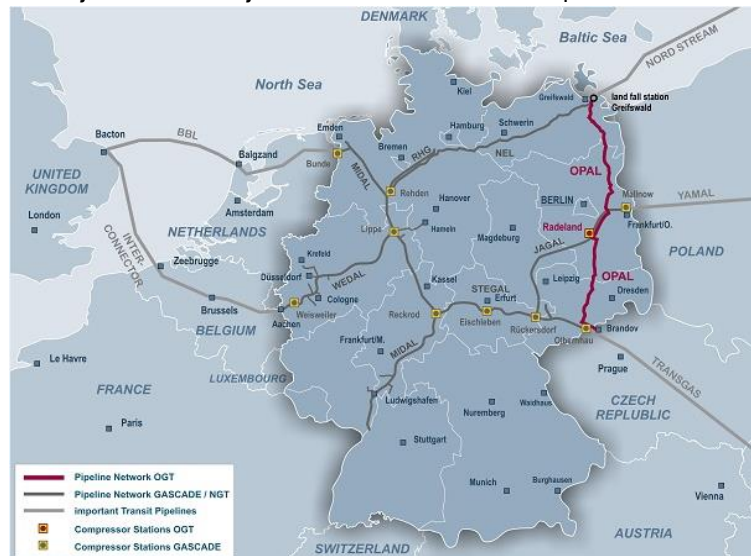
Drugi „nagovešteni“ sporazum najavljuje ukidanje istrage otvorene u septembru 2012. protiv ruske kompanije, uz takođe još nepoznate ustupke kojima će

Gazprom prilagoditi svoju poslovnu politiku na tržištu EU propisima, potrebama i prioritetima Brisela. I u ovom slučaju se još čeka na finalni odgovor Gasproma.

Ipak, prve ocene analitičara su da obe strane uvažavaju potrebu formiranja osnova dugoročne saradnje, gde bi trajni ekonomski interesi trebalo da nadvladaju ciklične periode političkih neslaganja. Čak i politički prilično definisana američka organizacija za strateške analize, **Stratfor**, konstatuje da EU „pronalazi zajedničko polje saradnje sa Gaspromom“ i dodaje da to ujedno pokazuje da ruska kompanija usmerava svoje poslovne prioritete ka Evropi.

Gasovod OPAL

BRISEL - Evropska komisija je odobrila u petak, 28. oktobra ruskoj kompaniji Gazprom da isporuke gasa Evropskoj uniji poveća za 7,2 do 10,2 milijardi kubnih metara godišnje preko gasovoda Opal kojim se ovaj energent od gasnog čvorišta Severnog toka u Nemačkoj isporučuje Češkoj, a odatle zemljama centralne i istočne Evrope. Pri tom će 10 do 20 odsto kapaciteta gasovoda biti dostupno drugim snabdevačima. Ako ne bude zainteresovanih, Gazpromu će biti dozvoljeno da konkuriše i za taj prostor i tako iskoristi ukupan kapacitet Opala od 36 milijardi kubika godišnje. EK je to obrazložila odredbom da povećanje kapaciteta Opala omogućava i drugim zainteresovanim kompanijama da se uključe u isporuke gasa preko ovog gasovoda s ukupnim kapacitetom od 36 milijardi kubnih metara godišnje. Komisija je predočila da je to čisto komercijalna odluka koja nema veze s politikom. Činjenica je da je ovom odlukom Brisel modifikovao predlog Nemačke iz maja

ove godine, kojim bi Gazprom dobio dozvolu da praktično koristi pun kapacitet gasovoda. U svakom slučaju, posle ovoga Nemačka dobija ulogu glavnog pravca tranzita ruskog gasa u Evropu i ujedno najvećeg gasnog čvorišta na Starom kontinentu, konstatuje **Wall Street Journal**. Dogovor ujedno praktično rešava pitanje profitabilnosti izgradnje druge faze gasovoda Severni tok i najavljuje odobrenje Brisela za taj projekat. Dogovor važi za period do 2033.

Garancije da će Gasprom nastaviti transport gasa preko Ukrajine

BRISEL - Nezvanično se u EU izvorima saznaje da je deo dogovora i garancija Gasproma da će nastaviti isporuke gasa Ukrajini i tranzit tog energenta preko te zemlje kada postojeći dugoročni ugovor istekne 2019.

Evropski komesar za energetiku Maroš Šefčovič je, naime, 27. oktobra izjavio da se "čine najveći mogući naponi" da se obezbedi da ne dođe do obustave gasa u Ukrajini. Usled promene u režimu korišćenja gasovoda Opal, ukrajinski Naftogaz je ovih dana saopštio da bi godišnje zbog toga njegovi prihodi od tranzita ruskog gasa bili umanjeni za 425 miliona dolara godišnje.

Nemačka sa Severnim tokom 2 postaje glavna tranzitna zemlja za ruski Gas

LONDON - Ključni zaključak do koga dolaze dve analitičke institucije, ewi iz Kelna i EUCERS sa Kraljevog koledža iz Londona, je da će omogućavanje ekspanzije gasovoda Severni tok pretvoriti Nemačku u glavnu zemlju preko koje će se transportovati ruski gas u Evropu. Time i u najveće gasno čvorište na Starom kontinentu. Projekat Severni tok 2 će pratiti i gradnja novih interkonekcionih kapaciteta kojima će se Nemačka povezati sa Češkom republikom i Slovačkom da bi se tim pravcima povećale isporuke ruskog i neruskog gasa u zemlje Istočne Evrope, prenosi portal Phys.org. Međutim, istraživanje koje je platila nemačka vlada, konstatuje da će dugoročna isplativost sredstava koje Rusija (u slučaju Severnog toka sa evropskim partnerima) uložiti u ovaj i druge planiran nove kapacitete za izvoz gasa u Evropu zavisi od cenovne strategije za koju se opredeli Gasprom.

Dva faktora – Gaspromove cene i ukrajinske tranzitne tarife

Jedino ako cene budu dovoljno konkurentne da osujete ekonomsku logiku finansiranja tzv. alternativnih pravaca snabdevanja Evrope gasom, kao što su LNG terminali za uvoz američkog, australijskog ili bliskoistočnog gasa i tzv. Južnog gasnog koridora, desetine milijardi dolara ulaganja biće isplative. Ukoliko se Gasprom odluči za oligopolističku cenovnu politiku, ruski izvozni pravci će biti u velikoj meri neiskorišćeni i time investicije u Severni tok 2 neekonomične.

S druge strane, pomenuto istraživanje ukazuje i na faktor tarifa za tranzit gasa kojima se u znatnoj meri može popraviti ekonomičnost postojeće rute preko Ukrajine. Kijev, naime, kaže studija ima mogućnost da osetno oslabi ekonomsku logiku Severnog toka 2 time što će smanjiti cenu transporta ruskog gasa preko svoje teritorije. Ipak, nastavak transporta ruskog gasa preko Ukrajine je opcija koju će definisati, kako ekonomski, tako i politički razlozi, konstatuje analiza dva instituta.

Medvedev: EU jednostrano unela izmene u dogovor

MOSKVA - Gasprom je u sredu relativizovao prve ocene da je praktično postignut dogovor sa EU da mu olakša korišćenje gasovoda Opal. Potpredsednik Gasproma zadužen i za dijalog sa Briselom Aleksandar Medvedev rekao je naime ruskom TV kanalu **Rossia-24** da kompanija i dalje analizira odluku, pošto je „nažalost, Evropska komisija (naknadno) jednostrano unela izmene u naš sporazum. Zbog toga, pre nego što kažemo da je problem rešen, on mora biti proanaliziran,“ rekao je Medvedev. Što se tiče spora sa Ukrajinom, Medvedev je rekao da „nisu potrebna ni uplitanja, niti pomoć sa strane“. „Dovoljno je da oni (Ukrajina) uplati avans i gas će da krene“.

Kako Evropska komisija obrazlaže odluku?

BRISEL - Evropska komisija je svoju odluku da odobri Gaspromu moguću upotrebu kompletnog kapaciteta gasovoda Opal obrazložila usvajanjem „oštrijih uslova za izuzeće“ korišćenja tog gasovoda. Komisija želi na ovaj način da obezbedi jačanje konkurencije na tržištima prirodnog gasa u Evropi, dodaje se u saopštenju.

Koji su to kriterijumi izuzeća od pravila 3. energetske paketa kojima se može rukovoditi Evropska komisija kada je u pitanju gasna infrastruktura:

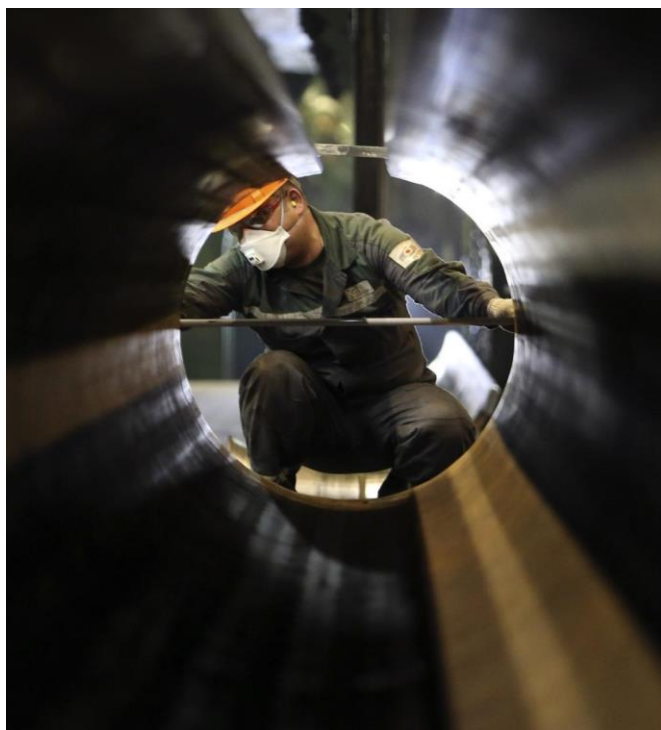
- Investicija mora da poboljša sigurnost snabdevanja i ojača konkurenciju;
- Bez odobrenja izuzeća investicija, zbog nivoa rizika, ne bi bila realizovana;
- Vlasnik infrastrukture mora biti firma pravno razdvojena od operatora transportnog sistema čiji sistem namerava da koristi;
- Korisnici infrastrukture moraju plaćati pravo pristupa;
- Izuzeće ne sme da naruši funkcionisanje unutrašnjeg tržišta gasa ili transportnog sistema na koji je ta infrastruktura povezana.

Background

Od kako je otvoren 2011., nemačko-češki gasovod OPAL je bio do 100% izuzet od pravila pristupa trećoj strani i tarifne regulative koja važe za unutrašnje tržište energije EU. Međutim, kompanijama sa dominantnom pozicijom na češkom tržištu, što uključuje ruski Gasprom i nemački RWE, bilo je dozvoljeno da koriste više od 50% kapaciteta gasovoda za Češku republiku, samo ako bi primenili „program oslobađanja gasa“, odnosno prodaje gasa pod uslovima koje određuje regulatorno telo. Taj program nikada nije bio primenjen, pa je značajan deo kapaciteta OPAL-a ostao neiskorišćen.

Šta je predlagao nemački regulator?

BERLIN – Sporazumom o OPAL-u Komisija je odgovorila na odluku koju joj je nemački energetske regulator u maju ove godine dostavio sa predlogom da odobri promenu pravila izuzeća iz 2009. Te promene bi zamenile uslovljavanje zakupa 50% kapaciteta gasovoda „programom oslobađanja gasa“ nediskriminatornim pristupom i toj drugoj polovini kapaciteta, naveo je Bundesagentur. Na taj način bi svi akteri na tržištu, uključujući dominantne kompanije, mogli da zakupljuju tih 50% kapaciteta, dok bi druga polovina ostala potpuno izuzeta od obaveze dozvole pristupa trećoj strani.

Sada, u skladu sa revidiranom odlukom, korišćenje samo 50% kapaciteta OPAL-a biće izuzeto od prava pristupa trećoj strani, dok će upotreba druge polovine kapaciteta gasovoda biti određena oštrijim tržišnim pravilima EU, objašnjava Komisija. Tim pravilima obezbeđuje se transparentan i nediskriminatoran pristup svim gasnim kompanijama. Štaviše, dodatni uslovi sada stupaju na snagu kako bi se stvorile bolje mogućnosti za trgovinu svim učesnicima na tržištu, navodi se u saopštenju. Odlukom, Komisija posebno zahteva da značajan deo kapaciteta gasovoda mora da bude dostupan konkurenciji. Osim toga, kompanijama sa dominantnom pozicijom na češkom tržištu neće biti dozvoljeno da nadmaše ponudu drugih korisnika gasovoda za taj deo kapaciteta, objašnjava Komisija.

Slučaj istrage o monopolskom ponašanju Gasproma

BRISSEL - Evropska komisija uporedo pregovara s Gaspromom o "prijateljskoj nagodbi", kojom bi se zaustavila istraga koju je Brisel pokrenuo protiv ruskog gasnog kolosa zbog sumnji za zloupotrebu monopolskog položaja snabdevača na tržištu gasa u šest EU članica centralne i istočne Evrope. Za sada detalji nagodbe nisu precizirani, a glavni pregovarač sa ruske strane, potpredsednik Gasproma Aleksander Medvedev je najavio za naredne dane finalni odgovor ruske kompanije u skladu sa pregovorima vođenim prošle srede u Briselu. Delom zbog talasa oštih reakcija iz nekih zemalja članica i u medijima - dotle da je EU antimonopolski regulator svojevremeno bio mnogo oštiji u istrazi protiv američkih IT giganta Apple i Google - komesarka EU za konkurenciju Margrethe Vestager je rekla da je razgovarano o mogućnosti

da se Gasprom obaveže na „a priori“ ustupke ... koji bi trebalo da obezbede slobodan protok gasa u centralnoj i istočnoj Evropi uz konkurentne cene.

Prema ocenama posmatrača, logika kojom se Brisel rukovodi je ta da dobije od Gasproma garancije da će na evropskom tržištu poštovati striktna pravila ponašanja, čime će se ujedno rešiti i sva zaostala delikatna pitanja. Prema saznanjima **Reuters**-a, deo dogovora je da Gasprom pokaže više fleksibilnosti kada se radi o politici (selektivnih) cena gasa i da ukloni klauzule iz ugovora sa veletrgovcima i nekim industrijskim potrošačima kojima zabranjuje da reeksportuju njegov gas u druge države. **Agencije**

Ukrajina je „veoma zadovoljna“ sa cenom gasa koji kupuje iz EU

KIJEV - Naftogaz Ukrainy je „veoma zadovoljna“ sa cenom po kojoj kupuje prirodni gas „reverzibilnim pravcima“ snabdevanja iz Evropske unije, mada bi uvek volela da je on još jeftiniji, rekao je u intervjuu TV Bloomberg prvi čovek ukrajinske državne gasne kompanije Andrej Kobiljev. „Ako bismo sada uporedili predloge (cena) koje imamo od evropskih kompanijama sa onim kako očekujemo da će iznositi ruska cena, razlika je mala“, rekao je on ne pominjući pri tom konkretne brojke. Pre bilo kakvog obnavljanja uvoza gasa iz Rusije, Naftogaz će insistirati na jednom aneksu na postojeći ugovor sa Gaspromom kojim bi uslovi isporuke bili „transparentni i pošteni“, uz obezbeđenje uporedive i kompetitivne cene, dodao je on. „Bez toga, kakva godi bila cena, mi jednostavno ne možemo kupovati gas (od Gasproma)“, konstatovao je Kobiljev.

Poljska sprema dve tužbe Evropskom sudu pravde

VARŠAVA - Poljska je saopštila da će Evropsku komisiju zbog "slučaja Opal" tužiti Evropskom sudu pravde jer smatra da se time povećavaju isporuke ruskog gasa Evropi iako su se članice Unije dogovorile da sve učine da se smanji zavisnost od tih isporuka.

EK je objasnila da je od nemačkog ureda za zaštitu konkurencije Bundesnecagentur obavestena da može odobriti udvostručenje isporuka gasa preko Opala jer se to ne kosi s pravilima o konkurenciji. S druge strane, poljska naftno-gasna kompanija PGNiG je najavila tužbu protiv Komisije, ako se Brisel i Gasprom nagode oko istrage zbog navodnog monopolskog ponašanja i ruskom kolosu se ne odredi finansijska kazna.

BRISSEL - Održiva Energetska unija sa dalekosežnom politikom klimatskih promena, implementacija energetske strategije Unije za vozila sa niskom emisijom štetnih gasova i mobilnosti, su treća od deset ključnih inicijativa sadržanih u Programu rada Evropske komisije u idućoj godini. Na bazi ovog Programa rada, Komisija, Evropski parlament i Savet Evrope će sada da pripreme Zajedničku deklaraciju u opšte usvojenim ciljevima i prioritetima za

2017., kako bi se bez oklevanja ovi predlozi pretvorili u akciju i doneli konkretne rezultate građanima, saopšteno je 25. oktobra iz Evropske komisije. U ovom programu rada predložena je 21. ključna inicijativa, kao i 18 novih predloga u okviru programa REFIT u cilju poboljšanja kvaliteta postojećeg zakonodavstva EU i osiguravanja svrsishodnosti propisa Unije. Da bi se postizanje rezultata zadržalo u fokusu, u programu rada utvrđena su 34 prioriteta predloga u postupku, koje je Komisija podnela u poslednje dve godine i čije bi brzo usvajanje u Parlamentu i Savetu znatno doprinelo poboljšanju stanja na terenu.

NVO i industrijska udruženja zahtevaju ambiciozniju energetska politiku EU

BRISSEL - Grupa nevladinih organizacija i industrijskih udruženja obratila se otvorenim pismom grupi komesara Evropske komisije, zahtevajući od „vlade“ Evropske unije da usvoji ambiciozniji program reforme energetska tržišta EU. Inicijativa dizajna energetska tržišta je ključna za uspeh ili propast Energetske unije sa klimatskom politikom okrenutom budućnosti, navodi se u pismu. Potpisnici pri tom ukazuju na potrebu većem usmeravanju na potrošače i inovacije, stavljanje mera energetska efikasnosti u prvi plan, pretvaranja Evrope u svetskog lidera u oblasti obnovljive energije i sprovođenja odredbi Pariskog sporazuma o klimi.

Vicepremijer Nemačke traži od Brisela bržu energetska tranziciju Evrope

BERLIN - Nemački vicepremijer i ministar energije Sigmar Gabriel zatražio je u pismu upućenom predsedniku Evropske komisije Žanu Klodu Junkeru i nekolicini EU komesara da obezbede bržu energetska tranziciju u Evropi i konkretnija pravila u svetlu zakonodavnog paketa o energiji koje Komisija trenutno priprema. Gabriel pri tom ukazuje na činjenicu da bi samo te nove energetska mere mogle da podignu rast bruto društvenog proizvoda Evropske unije za 1 odsto do 2030, ubacujući 190 milijardi evra u točkove evropske privrede i otvarajući 900.000 novih radnih mesta. Novi paket mera će obuhvatiti sektore obnovljive energije i energetska efikasnosti, dizajna tržišta električne energije i strategiju rukovođenja evropskom Energetskom unijom, prenosi portal **Recharge**.

Komisija odobrila Nemačkoj dve državne mere u oblasti energije

BRISEL - Regulatorno telo za konkurenciju Evropske komisije odobrilo je 24. oktobra nemačku šemu za kogeneracijsku proizvodnju električne energije, kao i drugu šemu koja treba da stabilizuje prenosnu mrežu u toj zemlji. Komisija je međutim istovremeno saopštila da će istražiti odobravanje dodatnih popusta velikim potrošačima električne energije od strane vlade u Berlinu. Komisija je saopštila da je nemački Zakon o Kogeneraciji toplotne i električne energije, usvojen ove godine, koji obuhvata i gradnju i proširenje energetske efikasnog sistema grejanja i hlađenja, kao i skladišnih sistema u oblastima, u skladu sa pravilima dozvoljene pomoći države unutar EU. Komisija će ipak ispitati da li dodatna umanjenja tarifa za korisnike sa visokom godišnjom potrošnjom energije i pojedine energetske intenzivne industrijske potrošače daju ovoj kategoriji neopravdanu prednost nad konkurentima na tržištu. Druga šema, koju je Komisija odobrila Nemačkoj, odnosi se na mere stabilizacije prenosne mreže putem smanjenja potrošnje velikim potrošačima, prenosi **Reuters**.

Evropska energetske intenzivna industrija traži besplatne dozvole za emisije do 2030.

BRISEL - Članovi Centralno evropskih energetskih partnera, organizacije koja zastupa interese kompanija velikih potrošača energije iz centralne Evrope, zahteva da se njenim članicama iz sektora poput hemijske industrije, industrije đubriva, rafinerijama nafte i čeličanama, odobri 100-procentno dobijanje besplatnih dozvola za emisije ugljendioksida do 2030. godine. Isto tako i 100-procentno izuzeće za elektrane koje koriste nove tehnologije sa 43 odsto energetske efikasnosti (za lignit) i 45% (za druge vrste uglja), objavljuje portal **energynomics.ro**.

Vetro i solarni izvori gube privilegovan pristup mrežama?

LONDON - Vetroparkovi i solarne elektrane bi uskoro mogle da izgube privilegiju prioritetnog položaja u odnosu na druge izvore energije kod pristupa evropskim prenosnim mrežama, pokazuje jedan interni dokument do koga se dokopao londonski list *Guardian*. Ukidanje ovog sistema prioriteta u pristupu prenosnom sistemu ni moglo da izazove povećanje emisija ugljendioskida do 10 odsto, stoji u papiru koji se bavi posledicama ove predložene mere. Međutim

dokument se bavi izradom četiri modela scenarija za realizaciju ovog predloga, kojim bi se proizvodnja električne energije u Evropi učinila fleksibilnijom i troškovno konkurentnijom, piše list. Četiri scenarija uključuju povećanje emisija CO2 za 45 do 60 miliona tona na godišnjem nivou. Guardian iz nekih industrijskih izvora prenosi da su oni alarmirani jer veruju da će se predlog veoma verovatno realizovati i da će vetar i sunce izgubiti prioritet unutar EU Direktive za obnovljivu energiju u pristupu prenosnim mrežama, koja se trenutno priprema za period iza 2020.

Četvrt milijardi dolara podrške sa smanjenje emisija štetnih gasova

BRISEL – Bezmalobol četvrt milijardi dolara otići će na pomoć članicama Evropske unije u tranziciji ka budućnosti sa manjom proizvodnjom i emisijama ugljendioskida, saopšteno je iz Evropske komisije. Izvršno telo EU je usvojilo investicioni paket od nekih 246 miliona dolara da bi podržalo održivu budućnost regiona unutar EU. Investicija, obelodanjena 3. novembra, je deo tzv. LEFE programa, nisko-ugljenične investicione šeme koja je lansirana devedesetih godina prošlog veka. Projekti obuhvaćeni LIFE programom imaju za cilj da podrže evropske napore smanjenja emisija sa efektom zelene bašte od barem 40% do 2030. *UPI*

Ove nedelje startuje gasovodni interkonektor Bugarska-Rumunija

RIGA - Gasovod (interkonektor) kojim će se povezati gasna transportna mreža Bugarske i Rumunije počeo sa radom 11. novembra, rekao je premijer Bugarske Bojko Borisov na marginama Samita zemalja centralne i jugoistočne Evrope i Kine u Rigi. Interkonektor sa Rumunijom biće ujedno i prvi izgrađen posle gasne krize iz 2009. koja je pokazala da je Bugarska deo potpuno zavisna od uvoza ruskog gasa, prenose sofijske *Novinite*.